

Egy csendesen meggyőző életmű

SZENES ISTVÁN BELSŐÉPÍTÉS 75 ÉVES

2021. július elején nyílik a Pesti Vigadó épületében Szenes István belsőépítész *Képzület és valóság* című életmű-kiállítása, amely egyúttal a tervező 75. születésnapjának ünneplése is. Láng Judit belsőépítész, Szenes István régi munkatársa e kiállítás kurátora, vele beszélgettem az életművel kapcsolatos témákról. Az egész oeuvre-ben rendkívül gazdag és sokoldalú témaválasztással találkozhatunk, amit magam is megtapasztaltam a róla készülő monografikus igényű könyv szerkesztése során (az MMA Kiadó gondozásában 2021 nyarán jelenik meg). Így kétféle szempontból szemlélhetjük a születésnapos alkotót, én művészettörténészként, Láng Judit pedig belső-építész tervezőtársként.

– Szenes István kért fel erre a feladatra, ami meghiúsult és jólesett, mert szeretek kiállítást tervezni. Végiggondoltam a köztünk lévő több évtizedes munkakapcsolatot, és rájöttem egy másik összefüggésre is. István augusztus 19-én ünnepli 75. születésnapját, én, a kurátor, előző nap, 18-án leszek 70 éves. Annak is utánanéztam, hogy éppen ötven éve kezdtünk el együtt dolgozni, és ez alatt az ötven év alatt kapcsolatunk mély barátsággá alakult. Így a kiállítás varázsszámjai 75 – 70 – 50.

– *Valóban érdekes ez a szám-ritmus. Fél évszázadnyi közös szakmai kapcsolatnak mindig vannak rendkívül izgalmas pillanatai. Mit tekintesz a legértékesebbnek Szenes István tervezői képességei közül?*

– Amikor fölvezolja először a gondolatait. Tervezés közben, rajzban szoktunk beszélgetni, és ő azonnal gyönyörű perspektivikus vázlatokat csinál, amelyeket aztán később variál is, de nekem az elsők mindig jobban tetszenek. Bennük van a lendület, és már benne van a gondolat. Ezt nagyon jól tudja csinálni, ezt nagyon szeretem.

– *Hogyan épül föl az egész életmű-kiállítás, milyen egységekből fog állni?*

– Nyolcféle csoportba lehet a témáit összeszedni, mivel szinte mindent tervezett. Ebből a négy kedvencét, a színházakat, a szállodákat, a bankokat és a kórházakat tesszük az első, azaz a látogatók érkezési szintjére. Ezeket négy körformában helyezük el, mivel István mindig azt mondja: „nekem körből áll a világ.” Ezen a szinten inkább csak az arányok kisebb igazítása és finomítások jelentették a feladatomat. Textilanyagra komponáltuk a bemutatandó anyagot, ezek fellógatva, zászlószerű hatást keltenek. Ha egy kis légmozgás éri őket, akkor egy kicsit mozogni is fognak, ezért kívül-belül nagyon érdekes látványt mutatnak. Az alsó szinten van a másik négy nagy téma: a sportlétesítmények, az iskolák, a művészeti létesítmények és a magánházak. A jól áttekinthető, térben álló tartószerkezeten – amelyet már egy korábbi, a Vigadóban rendezett összefüggő belsőépítészeti kiállításon

SZENES István: A Hilton Budapest (Budapest I. ker.) Trubadúr tetőbárájának belsőépítészeti kialakítása. Építész: PINTÉR Béla, KÖZTI
István SZENES: Interior design of the Troubadour roof bar of Hilton Budapest (1st district). Architect: Béla PINTÉR, KÖZTI | 1976
Fotó: Szenes István

kipróbáltunk – kétoldalasan lehet elhelyezni a tablókát, kiállítási képeket. Hangulatában és megoldásának eleganciájában is különböző lesz az alsó és a felső szint megfogalmazása.

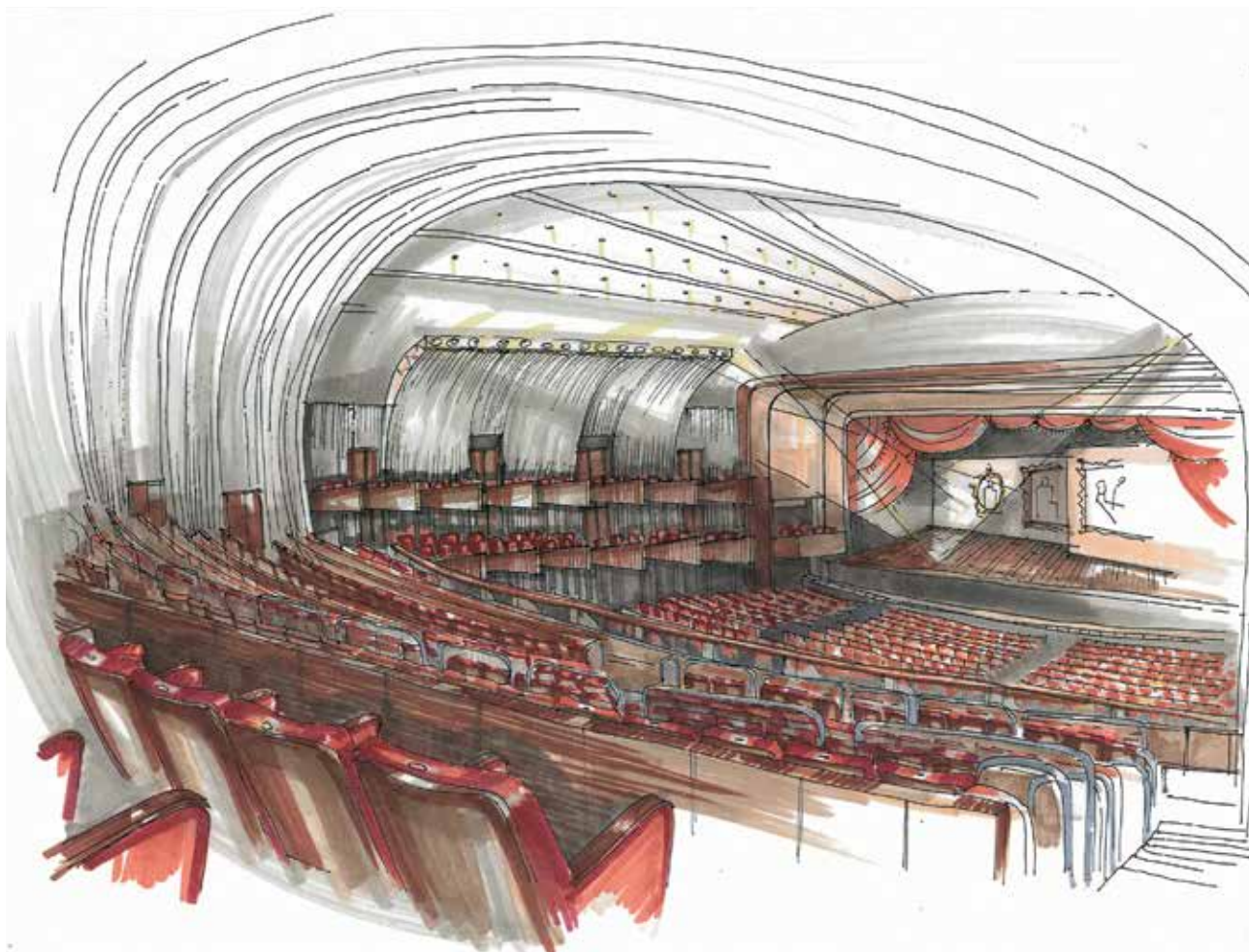
– Érdekes rendezői elképzelés, ezzel talán a már említett rajzi könnyedséget is szerettedek volna felidézni. Mint tervezőtárs hogy láttad: egy belsőépítésznek nehéz műfaj először a mindenkori megrendelővel, majd az épületet tervező építésszel is együtt dolgozni? Istvánnak hogyan sikerültek ezek az együttműködések?

– Istvánnak jó stílusa van, toleráns is, szerintem nagyon jó partner mindegyik helyzetben. Nem is emlékszem, hogy lett volna olyan, amikor az elképzelés nem tetszett valakinek. De ha nem tetszett, akkor abból nem lett munka, amiből viszont munka lett, az mindig nagyon jó munkakapcsolat alapján valósult meg. Tulajdonképpen nekünk: neki is, meg nekem is ez a szakma szerelem. Ha másokkal beszélünk, akkor teljes odaadással igyekszünk a megrendelőt meggyőzni, hogy amit számára terveztünk, az jó, és ebben hasonlítunk is egymásra.

– A Szenes Design Stúdiót Szenes István alapította, amely az évtizedek során tervezői tevékenységének jelentős bázisává lett, de te ebben nem tervezőtárs vagy, hanem egy teljesen önálló, független személyiség. Az egyik legutóbbi közös munkátokat, a Budai Irgalmasrendi Kórház tervezését választottad gondolataitokról folytatott beszélgetésünk témájául. Mikor kért föl téged tervezőtársnak?

– Általában a stúdió tagjaival dolgozik együtt, de amikor nagyon összetorlódnak a megbízások, akkor külső segítségre is szükség van. A Budai Irgalmasrendi Kórház három épületből álló együttes, amiből még csak egy készült el, a másik kettő most épül. Mivel ez egy nagy munka volt, nekem pedig kórház tervezői múltam van – nagyon sok kórházat terveztem –, és amint említettem, régóta ismerjük egymást, mindig jól tudtunk együtt dolgozni, ezért kért fel engem ehhez a kórházhoz társtervezőnek István.

– A budai Duna-parti oldalon egy nagyon patinás, régi épülettömb felújításáról, illetve új épületrészek létesítéséről van szó, számos történelmi emlék is kötődik hozzá. Jelenleg

SZENES István: Pályaterv az Erkel Színház (Budapest VIII. ker.) rekonstrukciójához
István SZENES: Competitive plan for the reconstruction of the Erkel Theatre (Budapest 8th district) | 2005

a fővárosban zajló egyik legjelentősebb egészségügyi beruházás. Ha 2021-ben két ilyen ambiciózus ember ilyen léptékű feladatra vállalkozik, bizonyára törekszik a lehetőségekhez képest valami olyasmit tervezni az egészségügyi létesítményben, ami eddig még nem volt.

– Azért nehéz nagy újdonságot csinálni egy olyan szigorú tervezési feladatnál, mint egy kórház, mivel itt több az előírás, mint a szépség, de azért úgy érzem, az utóbbit is sikerült becsempészünk. Az első, az új épület a kórházi szervezetben az úgynevezett hotelépület, bár vannak benne más részlegek is. Nagyon sok a belső tér. A telek meg a helyiségek funkciói is úgy adták az építésznek a lehetőséget, hogy a középső mezőbe nem jut természetes fény. Találtunk egy partnert, aki a Sky Factory fénymennyezetét biztosította számunkra, és ez a világítás teljesen azt a hangulatot kelti, mintha mindegyik ilyen belső résznek lenne egy felülvilágítója az ég felé, ugyanakkor ez a megoldás a legalsó szinten is kiválóan alkalmazható, tehát ez egy különleges, újfajta világítás. És ennek nemcsak az az előnye, hogy valóban olyan, mintha az ég a fejük fölött lenne, hanem az is, hogy ezáltal – különösen a betegekre – nagyon jó hatással van. Tudományos kutatások bizonyították, hogy a természetes fény mennyire elősegíti a gyógyulás lehetőségét.

– Valóban, az egészségügyi létesítményeknek nagyon szigorú előírásai vannak. Milyen tervezői megoldások alkalmazhatóak a jó cél érdekében?

– Például a kórházat fertőtleníteni kell, ezért nem mindegy, hogy a belső terekben milyen anyagokat használunk. Ezen kívül további szempont a beteg

közérzete, aki ott kényszerül tartózkodni. Ezért mindig arra törekedtünk, hogy ottléte alatt viszonylag jól érezze magát benne. De az egészségügyi intézmény egyúttal munkahely is, tehát cél, hogy akik ott dolgoznak – az orvosok meg az ápolók – szintén kellemesen érezhessék magukat nehéz munkájuk során. Elhagytuk például a régen használt egyhangú zöld színt, törekszünk a derűs színek választására, akár a kissé izgalmasabb térbeli elrendezésekre vagy motívumokra, amiktől ők is jobban érzik magukat, és a betegeket is gyógyulásra serkenti talán az, hogyha vidámság van körülöttük. A cél, hogy olyan anyagokat sikerüljön találni, amelyek az említett szempontokat egyszerre tudják jól szolgálni. De vannak egyéb szempontok is. A belsőépítész szorosan együttműködik a technológussal, figyelembe kell venni, hogy az üzemszerű működéshez milyen gépeket használnak, azoknak a súlyát, térfoglalását, az üzemrészek eltakarását, a közlekedési lehetőségeket, számtalan apróságot ismerni kell, hogy a háttér is minden szempontból működőképes legyen. Mi tervezzük a bútorokat, a burkolatokat, a lámpát, a lámpakiosztást – a látványos és a kevésbé látványos helyszínekre egyaránt. Tehát itt szorosabb az együttműködés kötelessége, mint az, hogy szép legyen, de ezt kell legyőznünk, ezért kell folyamatosan minden tervezési és kivitelezési folyamatot is összehangolni az építésszel, a technológussal – bármelyik másik témában is –, hogy azok esztétikusak is legyenek és működni is tudjanak. Említettem, hogy a kivitelezés még most is tart: számomra ez a másik kedvenc terület, mert ott aztán helyt kell állni, nehogy másképp csinálják meg, mint ahogy mi terveztük, mert sokszor próbálkoznak vele.

– Tehát a Szenes Istvánnal közös munkátok egyik legutóbbi szép feladatán még dolgoztok. Van azonban még más olyan szakmai közös munka, amelyre Szenes István 75.

SENES István: A Budai Irgalmasrendi Kórház (Budapest II. ker.) Vidra utcai szárnyának belsőépítészeti kialakítása. Építész: KISS Zsolt István, belsőépítészeti társtervező: LÁNG Judit
István SENES: Interior design for the Vidra Street wing of Buda's Hospital of the Hospitaller Order (Budapest 2nd district). Architect: Zsolt István KISS, co-designer: Judit LÁNG | 2020
Fotó: Szenes István

SENES István: Az Opera Eiffel Műhelyháza (Budapest X. ker.) Nagycsarnokának belsőépítészeti kialakítása. Építész: MAROSI Miklós
István SENES: Interior design of the Large Hall of the Eiffel Workshop (Budapest, 10th district) of the Budapest Opera. Architect: Miklós MAROSI | 2020
Fotó: Szenes István

születésnapjának alkalmával emlékeznünk kell. Amikor megszervezte a Magyar Belsőépítész Egyesületet – a MABE-t –, nem voltál ott a kezdeteknél, most viszont éppen neked adta át ennek a szervezetnek a vezetését.

– Valóban, hosszú évekig, 2004-től 2017-ig István volt a MABE elnöke, de aztán a stafétabotot átadta nekem, mivel a kezdetek után én már elég hamar beszálltam a munkába, és menet közben a magjába kerültem. Ebben az egyesületben tudtuk összefogni mindazokat a témákat, amelyekben folyamatos a szakmáért való küzdés. Az egymással való találkozások során a különféle szakterületeken felmerülő gyakorlati problémák megbeszélése is nagyon fontos dolog számunkra. Egész életünkben, ez alatt az ötven év alatt, ebben is együtt dolgoztunk és együtt gondolkodtunk, itt sem volt köztünk nézeteltérés, ami rontott volna a barátságunkon. Tehát egyetértettünk általában a célokkal, többnyire még a kivitelezéssel is.

– A MABE szorgalmazására és szervezésében 2014-ben jelent meg A magyar belsőépítészeti 1945–2012

szenes István: A nyíregyházi Mórca Zsigmond Színház nézőterének belsőépítészeti kialakítása. Építész: GÁVA Attila, Gav-Art Stúdió
István SZENES: Interior design of the auditorium of Nyíregyháza's Mórca Zsigmond Theatre. Architect: Attila GÁVA, Gav-Art Studio
2003

című kiadvány is, amely hatalmas terjedelemben jelenleg egyedülállóan foglalja össze az 1945 után működő belsőépítészeti munkásságát. Kérdés az, hogy vajon a szakmán belül, az építészek és a belsőépítészeti egyesülete kivülta magának az elismerésért folytatott küzdelemben a méltó helyét? Változott-e ez az egymással párhuzamosan futó tevékenység, és mi a helyzet most?

– Az elmúlt években a belsőépítész-szakma ki volt törölve a működését szabályozó törvényből. Elsősorban Fekete György belsőépítész, úgy is, mint a Magyar Művészeti Akadémia – az MMA – elnöke, és úgy is, mint egyetemi tanár, küzdött a legjobban érte a kormány felelős szerveinél. Végül ez a leminősítési állapot megváltozott, érvelését, amelyet a MABE léte is igazolt, elfogadták, és a belsőépítészeti visszatették, hiszen akárhogy is vesszük, ez egy szakma. Az építészek ugyan azt mondják, hogy az építészet egy és oszthatatlan, de hát ez ugyanolyan, mint egy zenekar. Igen, a zene is egy és oszthatatlan, együtt dolgoznak többen egy zenekarban, akár százan is, és mindegyiknek más a szakmája, mert az egyik a hegedűs, a másik a zongorista, a harmadik meg énekel, nem beszélve a karmesterről, aki viszont összehangolja azt a sok embert. Tehát az építészet is egy ilyen zenekar, az építőkkel együtt – mert azért van itt más is, nemcsak az építés és a belsőépítész, hanem vannak gépészek, statikusok, még kertészek is; tudvalevő, hogy sok minden tartozik ide, és ahhoz, hogy egy épület a végén működjön, a szakmák összehangoltsága nagyon fontos! Tehát nem kell haragudni azért, hogy belsőépítész is van, és hogy ez

szenes István: A veszprémi Petőfi Színház lépcsőházának belsőépítészeti kialakítása. Építész: SZENDRŐ Péter
István SZENES: Interior design of the staircase in the Petőfi Theatre of Veszprém. Architect: Péter SZENDRŐ | 1988
Fotó: Szenes István

egy külön szakma. Most már olyan összetettek a feladatok, hogy azt egy építész önmagában nem valószínű, hogy azon a szinten meg tudja valósítani, mint amilyen szinten a belsőépítészek; nem is szólva arról, hogy egy kicsit másképp tanulnak az egyetemen ezekről. A zseniknek egyáltalán nem kell iskolába járni, mert azok akár épületet is tudnak tervezni, meg belsőépítészeti is, meg bútort is, de általában a többség nem zseni, és akkor azoknak mégiscsak meg kell tanulni a szakmát. És a miénket, a belsőépítészeti egy kicsit másképp tanították, mint az építészeti. Tapasztalatból állítom, mivel én építészekkel sokat tanultam együtt, együtt rajzoltuk a tervbeadásokat a főiskolai években, ha építészeti megoldás kellett nekem, akkor az építész segített, és vele beszéltem meg, amit ő tudott. Amikor pedig neki kellett belsőépítész valamelyik tervéhez, akkor ő szólt nekem. Az együttműködés természetes.

– Sok kórház belsőépítészeti kialakítását tervezted, de tervezted más enteriőröket is. Ezenkívül felelős pozícióban elnök vagy a MABE-ban. Ez indította meg arra a kérdésre,

hogy van-e szerinted belsőépítészeti divat, kordivat a belsőépítészetben?

– Természetesen mindig akadnak új anyagok, színek és főként technikai újítások. De egyre inkább fedezik fel a régi korok értékeit. Most egy olyan sorozatot kezdtünk el online formában a MABE-ban, ami a rekonstrukciókról és a restaurálásokról szól. Ennek Baliga Kornél kollégánk a szakavatott ismerője, ő alkotja a legtöbb ilyen tervet, Lukács Zsófia pedig a kastélyok belső tereit tervezi újra. Számos tanulsággal szolgál a mai tervezők számára úgy a korszakok mentalitásának, mint mesterségbeli tudásának megismerése. A legnagyobb változás azonban a módszertanban következett be. A mi korosztályunk – Szenes Istváné és a magamé is – még szeret először kézzel rajzolni, skiccpauszra, grafitral, vastag ceruzával. A fiatalok ma azonnal gépre viszik föl a terveiket. Nekem továbbra is az az érzésem, hogy azok a rideg vonalak soha nem mutatnak annyit az emberből, mint a szabadkézi rajz: hogy hogyan van letéve a papírra, abból azt is lehet tudni, hogy ki csinálta, milyen az az ember, többet megtudni belőle arról, aki rajzolta. A gépi vonalak ezt nem adják vissza,

szenes István: Az Uránia Nemzeti Filmszínház (Budapest VIII. ker.) rekonstrukciója, az előcsarnok terve. Építész: MÁNYI István, Mányi Stúdió
 István SZENES: Reconstruction of the Uránia National Film Theatre (Budapest, 8th district), plan of the foyer.
 Architect: István MÁNYI, Mányi Studio | 2002

legföljebb majd az összkép engedi meg, hogy a stílusból gondoljunk arra, hogy ezt éppen ki csinálta azok közül, akiket ismerünk.

– A Szenes István 75. születésnapjára megjelenő könyvben is, és kiállításának apropóján is kiemeltük rajzi tudását, tudván, hogy eredetileg festőnek készült, s máig elkötelezett rajongója több, elsősorban talán az érzelmeket kifejező művészeti műfajnak. Fél évszázados közös munkálkodásotok ideje alatt nyilván ezekről bőven vannak ismereteid. Melyik tervezői munkáját emelnéd ki, amelyikből ez a szellemiség leginkább kitűnik?

SZENES István: A Veszprémi Petőfi Színház nézőterének belsőépítészeti kialakítása. Építész: Szendrő Péter
István SZENES: István Szenes: Interior design of the auditorium of Veszprém's Petőfi Theatre. Architect: Péter Szendrő | 1988
Fotó: Szenes István

– Kezdetben, amikor egy műteremben dolgoztunk, önálló tervező voltam én is, ő is, de ismertük egymás munkáit. A beszélgetések során észrevettem, hogy ha színházat kapott tervezésre, akkor volt a legizgatottabb. A szemem láttára tervezte a Veszprémi Petőfi Színházat, így a tervezésénél jelen voltam, de csak mint néző, mert én saját tervet csináltam, és nem rajzoltam neki, de láthattam azt a lelkesedését, amellyel dogozott. Sok iparművészt vont bele a munkába, és szinte együtt gondolkodott a színészekkel is. Azóta volt már sok színházi feladata, éppen ezért ma is úgy gondolom – akár bevallja, akár nem –, hogy a színház a gyönyörűsége.

Az MMA Kiadó gondozásában megjelenő, Szenes István sokoldalú tervezői munkásságát bemutató monográfiából reményeink szerint megismerhető lesz ez a művészi elkötelezettségű alkotó. Elsősorban természetesen a terveiből és a számos, megvalósult enteriőrből. Az egész életművet áthatja a nagyvonalú tervezői koncepciótól a részletekig terjedő képzőművészeti ihletettség. Fiatalkori

SZENES István: A Dubaji Nemzetközi Repülőtér 3. Termináljának fogadótere | István SZENES: Foyer of terminal 3 at Dubai International Airport | 2012
Fotó: Szenes István

rajzain és festményein észrevehető, milyen figyelemreméltó érzékenységgel fogadta magába annak a művészi kornak a kifejezési formáit, amely körülvette. Máskor meglepő bátorsággal fogalmazott meg szurrealisztikus szituációkat, mértéktartó arányérzékkel lírai hangulatokat. A színházi világ iránti lelkesedése valószínűleg a Mafilmnél töltött festői gyakorlatai során alakult ki benne, és ha a családi hatásra választott, rendszerességet igénylő rajzasztali tervezői munka nem kötötte volna le, talán színházi rendező lett volna legszívesebben. A könyv legérdekesebb részei azok az egyes szám első személyben elmondott gondolatai, amelyekből sugárzik az a humánus, amellyel meghitté tudta alakítani az embert körülvevő tereket. Kiváló szervezői képességeivel járult hozzá a közösségi ügyek érvényesítéséhez, évtizedes nyugalomú családi háttérével együtt. A könyv és a kiállítás egyaránt méltó és elegáns számadás egy korszakot jellemző és alakító munkásságról, valamint egy tapasztalt belsőépítész derűs személyiségéről.

DVORSZKY Hedvig
művészettörténész

(Szenes István Képzület és valóság című életmű-kiállítása. Vigadó Galéria, Pesti Vigadó, Budapest, 2021. július 2. – augusztus 22.)

Az interjú képanyagát Szenes István bocsátotta rendelkezésünkre.